

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)
e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

[Rev.:] *Mowy kościelne Fabiana Birkowskiego o świętym Jacku / Orationes Ecclesiasticae Fabiani Bircovii Hyacinthinae*, przełożyła Beata Gaj, opracowała Maria Rowińska-Szczepaniak, Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej, Opole 2007, 52 [2] s., il.

Książka *Mowy kościelne Fabiana Birkowskiego o świętym Jacku (Orationes Ecclesiasticae Fabiani Bircovii Hyacinthiae)* w przekładzie z łaciny na język polski dokonany przez Beatę Gaj oraz w opracowaniu Marii Rowińskiej-Szczepaniak – wprowadza na nowo do kultury polskiej łacińskojęzyczne dzieło kaznodziei królewskiego sprzed czterystu lat. Dominikanin Fabian Birkowski (1566-1636), bakałarz i magister Akademii Krakowskiej, wykładowca literatury greckiej i rzymskiej w tejże Akademii, znany był z mów pogrzebowych z okazji zgonu sławnych osób (np. Jana Zamoyskiego, ks. Piotra Skargi, Jana Karola Chodkiewicza, Bartłomieja Nowodworskiego, króla Zygmunta III Wazy) oraz tzw. ‘mów obozowych’, kierowanych m.in. do rycerstwa w związku z jakąś ważną dla Rzeczypospolitej bitwą. F. Birkowski uczestniczył w wyprawie królewicza Władysława IV pod Chocim ‘na Turka’ oraz wcześniej w jego wyprawie ‘na Moskale’. Żył więc w czasach zajęcia Moskwy przez Polaków na pocz. XVII w., czyli wydarzenia historycznego dotąd bez precedensu. Trzeba przypomnieć, że tylko Polakom w latach 1610-1612 i Napoleonowi Bonapartemu w 1812 r. udało się zająć Moskwę. Fabian Birkowski zwycięstwo chocimskie uczcił kazaniem pt. *Panu Bogu podziękowanie za uspokojenie Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego* (1621), był autorem *Kazania obozowego o Bogarodzicy* (1623).

Kazania na niedziele i święta (1628) i *Orationes Ecclesiasticae* (1622) stanowią zbiory jego mów kościelnych. Dzięki tłumaczeniu Beaty Gaj na język polski czytelnik może się po prawie czterystu latach od powstania dzieła – zapoznać się z treścią wyboru *Mów kościelnych* w polskim języku literackim. W istocie jest to ważne wydarzenie kulturalne i edytorskie. Książka pt. *Mowy kościelne Fabiana Birkowskiego o świętym Jacku* (2007) składa się z czterech części. W części pierwszej Maria

Rowińska-Szczepaniak w studium pt. *Święty Jacek – Patron Królestwa Polskiego* (s.VII-XXX) analizuje osobę i dzieło tego polskiego świętego także w kontekście trzech mów Fabiana Birkowskiego. Studium zawiera skróconą bibliografię przedmiotu. W części drugiej zaprezentowano faksymile (fotoreprodukcje) tekstu łacińskiego z oryginalnego wydania pt. *Fabiani Bircovii, Orationes ecclesiasticae* z 1622 r. Są to trzy mowy Birkowskiego po łacinie: 1) *Hyacinthina prima, sive de votis religiosis S. Hyacinthi* (s. [196-211]), 2) *Hyacinthina secunda, sive de itineribus aeternitatis* (s. [211-225]), 3) *Hyacinthina tertia, sive de ornamentis religiosorum* (s. [225-234]). W części trzeciej pt. *Fabiana Birkowskiego, Mowy kościelne* zawarte też same trzy mowy w tłumaczeniu na język polski: 1) *Pierwsza mowa ku czci św. Jacka, czyli o zakonnych ślubach św. Jacka* (s. 4-19), 2) *Druga mowa ku czci św. Jacka, czyli o drogach do wieczności* (s. 19-33), 3) *Trzecia mowa ku czci św. Jacka, czyli o zbroi zakonnej* (s. 33-42). W części czwartej autorstwa Beaty Gaj pt. „*Łaciński*” *święty Jacek Fabiana Birkowskiego, czyli kilka słów od tłumaczki* (s. 43-52) zawarto pogłębioną analizę tłumaczonego dzieła łacińskiego, m.in. kontekstu kulturowego i chwytów retorycznych. Artykuł Beaty Gaj z odniesieniami do kultury antycznej i staropolskiej ukazuje we właściwym świetle historycznym pięknie przyswojone polszczyźnie dzieło F.Birkowskiego. Przekład jest zrozumiały, zadbane o uwspółcześnienie językowe tłumaczonego tekstu, co także jest zasługą Beaty Gaj.

The title in English:

The Ecclesiastical Speech of Fabian Birkowski about Saint Hyacinth / Orationes Ecclesiasticae Fabiani Bircovii Hyacinthinae

Key words:

Fabian Birkowski OP (1566-1635), St. Hyacinth Odrowaz (1183-1257), The Roman Catholic Church, sermon, old Polish literature, homiletics, theology, hagiography, history of Roman Catholic Church, Dominicans,

Słowa-kucze:

Fabian Birkowski OP (1566-1635), św. Jacek Odrowąż (1183-1257), Kościół Rzymsko-Katolicki, Polska, kazanie, literatura staropolska, homiletyka, teologia, hagiografia, historia Kościoła Rzymskokatolickiego, Dominikanie,

Bibliografia / First Literature:

[Birkowski Fabian], *Mowy kościelne Fabiana Birkowskiego o świętym Jacku / Orationes Ecclesiasticae Fabiani Bircovii Hyacinthinae*, przełożyła Beata Gaj, opracowała Maria Rowińska-Szczepaniak, Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej, Opole 2007, 52 [2] s., il.